

Το **Κάστρο της Χίου** αναπτύσσεται στα βόρεια του λιμανιού της πόλης και έχει σχήμα ακανόνιστου τετράπλευρου, καταλαμβάνοντας έκταση περίπου 110 στρεμ. Το μνημείο φέρει εμφανή τα σημάδια των φθορών που υπέστη ανά τους αιώνες, με σημαντικότερο πλήγμα την άκρατη και συστηματική λιθολόγησή του από τους κατοίκους του νησιού μετά την Απελευθέρωση το 1912. Η ίδρυση του Κάστρου ανάγεται στις ημέρες του Γενουάτη Martino Zaccaria, το έτος 1328. Έκτοτε ο περιτειχισμένος οικισμός αποτέλεσε διαχρονικά το πολιτικό, στρατιωτικό και θρησκευτικό κέντρο της πόλης έως και την ένωση του νησιού με το νεοελληνικό κράτος, οπότε και άρχισε η σταδιακή και ραγδαία υποβάθμισή του. Η σημερινή μορφή των οχυρώσεων προέκυψε έπειτα από συνεχείς και πολυάριθμες μετασκευές και ενισχύσεις των διαφόρων τμημάτων τους (χερσαία τείχη, επιθαλάσσιο τείχος, προμαχώνες), είτε στο πλαίσιο γενικευμένων αναμορφωτικών προγραμμάτων είτε τοπικού χαρακτήρα επισκευών. Στην τεθλασμένη πορεία που διαγράφουν τα τείχη ορθώνονται κατά διαστήματα ισχυροί προμαχώνες εκ των οποίων διατηρούνται οκτώ. Τα χερσαία τείχη περιέτρεχε ένυδρη τάφος η οποία είχε εν μέρει επικωματωθεί ήδη από τον 17ο αι. στο βόρειο σκέλος της.

The **Castle of Chios** stretches along the north side of the port of Chios and has the shape of an irregular quadrangle, covering an area of approximately 11 hectares. The monument retains the imprint of the damage it has sustained through the centuries; alas, the gravest of which was the systematic plunder of its building material by the inhabitants of Chios after the island's Liberation in 1912. The foundation of the Castle dates back to the time of Genoese Martino Zaccaria, in 1328. The fortified settlement has since been the political, military and religious center of the city of Chios up to the time when the island was incorporated into the newly formed Modern Greek state. By then its gradual and often rapid deterioration has been marked. The present form of the fortifications is the result of consecutive and numerous alterations and reinforcements of its constituent parts (land walls, sea wall, bastions), carried out either locally or as part of more comprehensive refurbishment projects. The jagged outline of the walls is interspersed with impressive bastions, eight of which survive to this day. The land walls were surrounded by a water-filled moat, which had been filled already since the 17th century on its northern part.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Όλγα Βάσση, Στέλλα Φαϊτάκη, Βασιλική Πάτσιου, Μαρία Μονιδώ, Αναστασία Δόλογλου, Σωτήριος Σεκλός, Ειρήνη Καλογέρου, Δέσποινα Κωστάκη, Παντελής Αναστασάκης, Σπυρίδων Κοντολέων, Μαρκέλλος Κοντός, Παναγιώτης Κουγιούλης, Αντώνιος Κουμελάς, Κωνσταντίνος Κυδωνάκης, Μιχαήλ Κωνσταντίνου, Ιωάννης Πατινιώτης, Αντώνιος Ρυμικής, Ιωάννης Σκυριώτης, Χρυσοβαλάντης Χόνδρος.

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΙΟΥ

Ναυάρχου Νικοδήμου 1, Κάστρο Χίου
τηλ: 22710 44238 e-mail: efachi@culture.gr
<https://efachi.gr>

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΙΟΥ

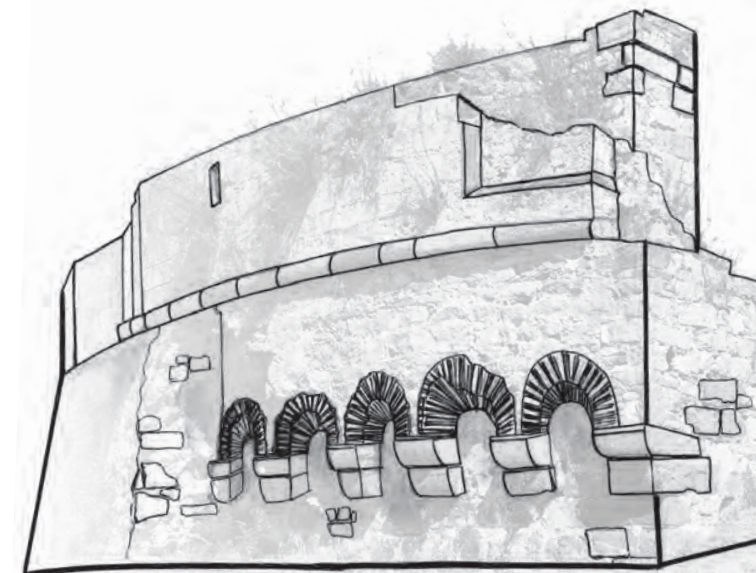
Αποκατάσταση και ανάδειξη των χερσαίων τειχών του Κάστρου της Χίου

(από τον Προμαχώνα Γ έως και τη Δυτική Πύλη)

Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α

22 Σεπτεμβρίου 2023

Σκοτεινή Φυλακή, Κάστρο Χίου

Το έργο που υλοποιείται σήμερα στις οχυρώσεις, με αυτεπιστασία από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χίου, αποτελεί συνέχεια της Α΄ φάσης «Αποκατάστασης των Χερσαίων Τειχών του Κάστρου Χίου» (2017-2018). Η περιοχική επέμβαση της Β΄ φάσης, η οποία ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2020, αφορά σε τμήμα των δυτικών/νοτιοδυτικών τειχών της οχύρωσης από τον Προμαχώνα Γ έως και τη Δυτική Πύλη («Επάνω Πορτέλλο»). Στο πλαίσιο της Β΄ Φάσης του έργου, πραγματοποιήθηκαν ήπιες επεμβάσεις, κατά το δυνατόν αντιστρεπτές και διακριτές από τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του μνημείου, με στόχο τη στερέωση και ενίσχυση της κατασκευαστικής του δομής και την αντιμετώπιση των βλαβών που παρουσίαζε.

Πιο συγκεκριμένα, στα μεταπύργια διαστήματα πραγματοποιήθηκαν συστηματικές αποψιλώσεις της πυκνής βλάστησης και επιμελημένος καθαρισμός του τείχους με την καθαίρεση των σαθρών επιφανειακών και βαθέων κονιαμάτων δόμησης. Τμήματα των παλαιών επιφανειακών κονιαμάτων που διασώζονται

και διαπιστώθηκε ότι βρίσκονται σε καλή κατάσταση από άποψη μηχανικής αντοχής, διατηρήθηκαν ως μάρτυρες της αρχικής κατασκευής. Ακολούθησαν νέα βαθιά αρμολογήματα, τοπικές ανακτίσεις σε τμήματα του τείχους και η εφαρμογή επιφανειακών αρμολογημάτων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν αποχωματώσεις περιορισμένης έκτασης στον περιδρόμο για την αποκάλυψη του περιγράμματος των λίθων του *cordone* και τη στερέωσή τους. Για τα τμήματα όπου οι λίθοι απουσιάζουν, αποφασίστηκε η πλήρης αποκατάσταση της ζώνης του *cordone* με τη χρήση τεχνητών λίθων, που προσομοιάζουν στους αυθεντικούς σε μορφή και μηχανικές ιδιότητες, αλλά, παράλληλα, και διαφοροποιούνται, ώστε να είναι διακριτή η επέμβαση που πραγματοποιήθηκε. Στον Προμαχώνα Δ αποκαταστάθηκε η μορφή επτά τυφειοθυρίδων, συμπληρώθηκε η εξωτερική του τοικοποιία και στερεώθηκε η στοά που διατρέχει τον Προμαχώνα στο μέσον περίπου του ύψους του.

Παράλληλα με τις εργασίες πεδίου, εκπονήθηκε από το επιστη-

μονικό προσωπικό του έργου μια σειρά μελετών, οι οποίες αφορούν: στην καταγραφή και ανάλυση των ιστορικών κονιαμάτων, στον εντοπισμό των αρχιτεκτονικών μελών σε δεύτερη χρήση, στην καταγραφή των υποδοχών των ικριωμάτων που εντοπίστηκαν επί των τειχών, καθώς και των αυθεντικών λίθων του *cordone*, που διατρέχει το ανώτερο τμήμα του τείχους. Εκτός από τα παραπάνω, συντάχθηκε η μελέτη στερέωσης του Προμαχώνα Δ και η μελέτη αποκατάστασης του Προμαχώνα Ε, οι οποίες περιλαμβάνουν τοπογραφικές αποτυπώσεις με χρήση φωτογραμμετρικής μεθόδου, αρχιτεκτονικές και στατικές μελέτες στερέωσης και αποκατάστασης και την απαραίτητη αρχαιολογική τεκμηρίωση.

Καθώς το παρόν έργο βαίνει προς την αποπεράτωσή του, ήδη προετοιμάζεται από την Εφορεία η ολοκλήρωση της ανάδειξης των χερσαίων τειχών του Κάστρου της Χίου, με την εκπόνηση μελέτης για το τμήμα από τη Δυτική Πύλη έως και τον Προμαχώνα «του Antonio Zeno», στην πλευρά της θάλασσας.

The restoration project ("Restoration and Enhancement of the Landwalls of the Castle of Chios - from Bastion C up to the West Gate") being carried out today on the fortifications under the direct supervision of the Ephorate of Antiquities of Chios, is the next step of the previous similar project (phase A) completed in 2018. The area undergoing restoration in phase B, which commenced in July 2020, contains part of the west/southwest walls from Bastion C up to and including the West Gate ("Epano Portello"). This part is made up of two bastions and three curtain wall segments. The restoration of the first two curtain wall segments has already been completed, while the last segment is also nearing completion. At the same time, the restoration proposal for Bastion D has already been submitted for approval, while the restoration

proposal for Bastion E is currently being prepared. The restoration and enhancement project of the landwalls of the Castle of Chios (phase B) included sensitive interventions that were, to the extent possible, reversible and discernible from the authentic elements of the monument. The aim was to consolidate and reinforce the structure of the monument, and repair and rectify its existing pathology. The project covered extensive cleaning and clearing of the thick vegetation on the surface of the walls, removal of superficial pointing and deeper structural mortars, new deep and surface repointing, local rebuilding of collapsed segments of the walls, etc. Furthermore, limited removal of accumulated debris was carried out on the wall walk of the walls, it was decided that the *cordone* zone be completely

restored with the use of artificial stone that resembles the original both in appearance and mechanical properties; accumulated debris was also removed, and archaeological trenches were excavated in the platform of Bastion D, to provide data for the preparation of its restoration proposal. In parallel to the in-situ works, a series of architectural documentations of the monument (mapping of historic, structural and surface mortars, architectural members in reuse, putlog holes on the walls, and authentic *cordone* stones) were carried out; the method of photogrammetry was utilized in order to obtain accurate digital documentation of the monument, and the architectural drawings were also based on the orthophotomosaics thus produced.